

Julkaisemista ja tiedepolitiikkaa

Pääkirjoitus

Petteri Impola & Liia-Maria Raippalinna

Edelläkävijästä vakiintuneeksi julkaisukanavaksi

Tämän neljänkymmenennen numeron myötä *J@rgonian* kahdeskymmenes vuosikerta on valmis. Tieteellisen verkkojulkaisun ensimmäinen vuosikerta julkaistiin vuonna 2003. Tuolloin *J@rgonia* oli yksi harvoista humanistisen tiedejournalistikentän edelläkävijöistä täysin avoimen, ilmaisen ja esteettömän (*open access*) verkkojulkaisemisen osalta. Samoihin aikoihin vuosituhannen taitteessa avoimesti saatavia tieteellisiä verkkojournaliaaleja operoi vain muutama, kuten *Elore* (vuodesta 1994), *Ennen ja nyt: Historian tietosanomat* (vuodesta 2001) ja *Mirator* (vuodesta 2007). Vuosituhannen alun digihuuma näkyi myös *J@rgonian* sisällössä; ensimmäisessä numerossa käsiteltiin elektronisia aineistoja etnologian näkökulmasta (Hänninen 2003). Sitten avoimesta tiedejulkaisemisesta on tullut vaade. Parhaillaan monet tiedelehdet painivat avoimen saatavuuden ja toisaalta painettujen lehtien julkaisemiseen tarvittavien varojen, kuten tilausmaksujen, hiipumisen ristipaineessa. Olisi tuotettava lisäarvoa kirjoittajille ja lukijoille alati vähenevin resurssein.

J@rgonian kahteenkymmeneen vuosikertaan on mahtunut rikasta tieteellistä sisältöä, lehden toiminnan kehittyessä ja julkaisumäärien kasvaessa. Määrällisesti tarkasteltuna *J@rgonian* julkaisutoiminnan tähänastinen historia voidaan jakaa karkeasti kolmeen osaan. Ensimmäisten päätoimittajien johdolla julkaisutoiminta aloitettiin monine siihen liittyvine käytännön järjestelyineen. Tätä seurasi 2010-luvun alkupuolella julkaisutoiminnan vakiinnuttaminen sekä tekstilajien kirjon monipuolistaminen. Kolmannessa vaiheessa vuodesta 2015 eteenpäin *J@rgonian* julkaisumäärä kasvoi huomattavasti vuosikertojen pidentyessä kolmensadan sivun kieppeille. Nykyisten allekirjoittaneiden päätoimittajien tärkeimpänä tehtävänä ei olekaan lehden sisällön venyttämisen entisestään, vaan nyt saavutetun julkaisumäärän ylläpitäminen laadusta tinkimättä.

Tämä numero mukaan lukien *J@rgoniassa* on julkaistu yhteensä 246 tieteellistä tekstiä: 51 artikkelia, 136 kirja-arviota ja yksi laajempi syväluotaus, 20 lektiota, 11 erilaista raporttia, 5 puheenvuoroa tai juhlaluentoa, katsausartikkeleita, teemajohdantoja, haastatteluita, esseitä sekä vuodesta 2018 alkaen kymmenen pääkirjoitusta. Kokonaissivumäärä on yhteensä 2341 sivua, joista noin puolet päätoimittaja Matti Roitton aikakaudelta 2018–2022 tai sen jälkeen. Julkaisuvolyymin nouseva trendi pohjautuu erilaisten tekstityyppien kokeilemiseen osana tieteellistä keskustelua ja eritoten 2010-luvun puolivälistä eteenpäin kasvaneeseen kirja-arvioiden määrään. Silti alusta alkaen tieteelliset artikkelit ovat muodostaneet julkaisemisen ydinrungon – ja näin myös tulevaisuudessa.

Julkaisujen pääkielenä on ollut suomi, mutta tekstejä on julkaistu myös englanniksi (22 kpl) ja ruotsiksi (3 kpl). Kielellinen ketteryys on *J@rgonian* etu verrattuna kielellisesti rajatumpiin julkaisuihin. Esimerkiksi teemanumeroiden ja saarekkeiden kohdalla on ollut hyödyllistä, että teematoimittajat ovat voineet hyödyntää myös kansainvälisiä kontaktejaan. Väitösten ja sitä myöten lektioiden kieli vaihtelee, ja esimerkiksi kirja-arvio voi tavoittaa osuvamman tieteellisen keskustelun muulla kielellä kuin suomeksi. Monikielisyys voi aiheuttaa hämmennystä siitä, onko julkaisualusta ”kotimainen” vai ”kansainvälinen”, mutta *J@rgonian* toimituskunnan keskuudessa tällainen kategorisointiajattelu ei ole ollut relevanttia; tiede ja tutkimus on lähtökohtaisesti ylirajaista ja monikielistä ja kielirajat näennäisiä. Kuitenkin myös jatkossa *J@rgonian* päätavoitteena on ylläpitää suomea tieteen kielenä, vaikka muutkin julkaisukielet tulevat kyseeseen perustelluista syistä.

Tekstien kirjoittajiksi voi tunnistaa 181 tutkijaa ympäri Suomen ja osin maailmaltakin yhteensä kahdeksastatoista opinahjosta ja lukuisista oppiaineista, antropologiasta uskontotieteeseen, historiasta maiseman ja perinteentutkimukseen, sukupuolentutkimuksesta taidehistoriaan ja niin edelleen. Osa heistä on julkaissut useampia kirjoituksia vuosien mittaan. Ensimmäisissä *J@rgonian* julkaisuissa painotus oli etnologiassa ja antropologiassa, mutta hyvin pian rinnalle tulivat laajemmin kulttuuria, perinnettä ja historiaa tutkivat alat. Kaikista julkaisuista tähän mennessä noin puolet edustaa kulttuurin- ja perinteentutkimuksen laajaa kenttää ja puolet historian tutkimusta eri suuntauksineen.

J@rgonia onkin tullut tunnetuksi monitieteisenä julkaisualustana. Tämä tarkoittaa kahta asiaa: Ensinnäkin julkaisu on itsessään monitieteinen eli kattaa useita tieteenaloja. Toisekseen yksittäiset tekstit voivat olla moni- tai poikkitieteellisiä. Tutkimusta tehdään yhä enemmän temaattisten tutkimusalojen puitteissa (esimerkiksi kestävyystutkimus, rauhan ja konfliktin tutkimus), mikä näkyy myös tarjotuissa artikkeleissa. Tieteenalarajojen ylittäminen ei kuitenkaan ole itseisarvo, vaan sen täytyy tarjota tutkimukselle käytännön hyötyä ja tuottaa laadukasta tutkimusta. Jatkossakin *J@rgonia* toivottaa tervetulleeksi niin perinteisiä ja tieteenalakohtaisesti tiukkarajaisia kirjoituksia kuin myös tieteenalojen rajojen yli kurkottelevia tekstejä.

Mitkä sitten ovat olleet *J@rgonian* luetuimpia tekstejä? Tarkkaa vastausta on mahdotonta antaa, koska *J@rgonia* on toiminut useammalla nettisivulla, joiden kattavia klikkausmääriä ei ole saatavilla. Yhtenä mittarina voidaan kuitenkin pitää Jyväskylän yliopiston Avoimen tiedon keskuksen ylläpitämää JYX-julkaisuarkistoa.

Vaikka *J@rgonia* teksteineen julkaistaan ja on luettavissa omalla nettisivulla, kaikki tekstit rinnakkaistallennetaan JYX:iin. Samalla JYX on tekstien pysyvä URN-muotoinen viittausosoite. Tekstit ovat siellä nyt ja tulevaisuudessakin luettavissa, vaikka *J@rgonian* nettisivut kohtaisivat uudistuksia. Onkin poikkeuksellista, ettei *J@rgonia* ainakaan vielä toimi suositulla Journal.fi-alustalla, koska tähänastinen toimintatapa on koettu hyväksi ja omaehtoiseksi.

JYX-julkaisuarkistossa *J@rgonian* tekstejä on luettu kaikkienensa lähes 60 000 kertaa. Yhtä kirjoitusta kohden tämä tarkoittaa keskimäärin noin 250 kertaa, vanhempien tekstien lukukertojen ollessa keskimäärin useampia satoja. Uudemmielle julkaisuille ei ole ennättänyt kasaantua niin paljoa lukukertoja kuin vanhemmille teksteille. Yksittäisistä teksteistä ylivoimaisesti eniten JYX-lukukertoja, liki 4000, on Sirpa Aallon ja Harri Hihnalän (2017) pseudohistoriaa käsittelevällä artikkelilla. Seuraavaksi luetuimpia yli tuhannella lukukerralla ovat Jukka Jouhkin (2006) orientalismin ja Intian suhdetta käsittelevä artikkeli ja Pirjo Rautiaisen (2007) kenttätö-katsaus sekä vajaalla tuhannella latauksella muun muassa Anna Haverisen (2014) luento, Hanna Kietävänen-Sirénin (2008) artikkeli aviollisesta väkivallasta 1600-luvulla, Pasi Ihalaisen (2017) puheenvuoro poliittisen keskustelun historian metodeista, Juha Ruohosen (2010) saarihautausmaa-artikkeli, Pauliina Latvala-Harvilahden (2017) artikkeli Suomenlinnan etnografisesta pitkittäistutkimuksesta sekä konferenssiraportti Kiinasta (Frigren, Hytönen, Koskinen-Koivisto, Saarimäki 2015) ja niin edelleen.

Edellä mainitut luvut voi kertoa vähintään kahdella tai kolmella, kun huomioidaan, että JYX-julkaisuarkiston lisäksi *J@rgonian* tekstejä on luettu ja luetaan jatkuvasti verkkojulkaisun omien kotisivujen kautta. Määrät eivät välttämättä korreloi tekstien sisällöllisen laadukkuuden kanssa, mutta varmasti ne kertovat jotain siitä, mitkä aihepiirit puhuttavat tiedeyhteisöä ja toisaalta kiinnostavat satunnaisia populaarimpia lukijoita. Tutkimusartikkeleiden ohessa esimerkiksi menetelmälliset tekstit ja puheenvuorot ovat olleet suosittuja, varmasti myös opiskelijoiden piirissä. Kuten tunnettua, moderneja hakukoneita hyödynnettäessä on myös otsikoinnilla ja asiasanoituksella vaikutuksensa siihen, pomppaako oma teksti aihepiiristä kiinnostuneen silmille. Joka tapauksessa *J@rgoniassa* julkaisemisen etuna on alusta asti ollut avoin saatavuus ja löydettävyys verkossa.

Google Scholarin mahdolliset puutteet huomioiden on kyseisen tieteellisen hakukoneen mukaan *J@rgonian* teksteihin kaikkienensa viitattu vajaa parisataa kertaa. Näistä viitatuin yksittäinen artikkeli 28 Google Scholar osumalla on Jukka Jouhkin (2006) ”Orientalism and India”, joka julkaistiin osana kolmen artikkelin Intia-teemaista numeroa. Myöhemmin on julkaistu kaksi varsinaista teemanumeroa (Lapset, historia ja kulttuuriperintö 2019; Terveys, yksilö ja yhteiskunta 2018) ja hiukan rajatumpi Mieli ja tiede -teemasaareke (2021). Viittausmäärien ohessa erityisen ilahduttavaa on se, että jo useampiin hyväksytyihin artikkeliväitöskirjoihin on sisältynyt alun perin *J@rgoniassa* julkaistuja artikkeleita (esim. viimeisimpänä Piirainen 2022).

Turun etnologian ja akateemisen elonkirjon puolesta

Toisin kuin *J@rgonian*, ei Turun yliopiston etnologian oppiaineen tulevaisuus näytä vakaalle ja ruusuiselle. Yliopisto on esittänyt etnologian professuurin jäädyttämistä

professori Helena Ruotsalan eläkkeelle siirtymisen myötä, mikä käytännössä merkitsee oppiaineen alasajoa. Tilanteen merkityksestä Turun oppiaineen ja laajemmin suomalaisen etnologian ja humanistisen tutkimuksen kannalta on kirjoittanut esimerkiksi kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry ja *Ethnologia Fennica* (16.1.2023) verkkosivuillaan.

Tämän pääkirjoituksen myötä osoitamme tukemme kamppailulle oppiaineen ja laajan kulttuuritutkimuksen koulutuksen puolesta. Koulutuksen tehostamisella pieniä oppiaineita lakkauttamalla on seurauksensa myös tiedejulkaisemiselle ja eritoten suomelle tiedejulkaisemisen kielenä. Artikkelien tieteellinen laatu taataan vertaisarvioprosessilla. Tapahtui prosessi sitten nimettömästi (*double-blind*), läpinäkyvästi (*open*) tai jotenkin siltä väliltä, hyvän käytäntöön kuuluu, etteivät kirjoittaja ja arvioija ole läheisesti tekemisissä keskenään. Myös lehtien toimitukselle on eduksi, että toimittajia tulee monenlaisista taustoista ja yhteisöistä. Suomen kokoisessa maassa tutkijapiirit ovat pienet, mikä jo ennestään aiheuttaa jääviystilanteita ja vaikeuttaa etenkin sopivien vertaisarvioitsijoiden löytämistä. Opetuksen ja tutkimuksen keskittäminen tekee tilanteen entistä hankalammaksi. Paitsi että se kaventaa opetuksen ja tutkimuksen kirjoa, se myös näivettää suomenkielistä tiedejulkaisutoimintaa ja suomea tieteen kielenä!

Neljäskymmenes numero tieteellistä luettavaa

Käsillä oleva numero sisältää kolme vertaisarvioitua tieteellistä tutkimusartikkelia. Mukana on sekä perinteisempää tieteenalaan painottuvaa tutkimusta että perustellusti monitieteistä otetta. Tässä yhteydessä lienee aiheellista nostaa esiin myös se, että kaksi artikkelien kirjoittajista tulee juuri uhatusta Turun etnologian oppiaineesta!

Väitöskirjatutkija Päivi Leinonen (UTU) käsittelee artikkelissaan taidelähtöisen tutkimuksen mahdollisuuksia lähiömaiseman tutkimisessa paneutuen erityisesti valokuva-aineiston ja valokuvahaastattelun käyttöön maiseman esteettisen kokemuksen tarkastelussa. Kyse on metodologisesta artikkelista, jossa metodologisia kysymyksiä käsitellään tiiviissä yhteydessä tutkimusaineistoon ja sitä kautta tutkimuskohteeseen. Leinonen esittää, että taidelähtöinen tutkimus ja vierailijan katse (lähiössä) voivat edistää ympäristön esteettisten ominaisuuksien havaitsemista ja (lähiöihin liittyvien) mielikuvien ja ennakkokäsitysten purkamista.

Väitöskirjatutkija Mari Säisän (UTU) artikkeli Turun yliopiston osakunnista käsittelee 2010-luvun osakuntayhteisöjen luonnetta ja yhteisöön kuulumista Heikki Lehtosen yhteisöteoriaa hyödyntäen. Etnografiseen kenttätööhön ja osakunta-aktiivien haastatteluille perustuvassa tutkimuksessa hän nostaa esiin neljä pääasiallista syytä kuulua osakuntaan. Säisä korostaa, että osakuntien yhteisöllisen luonteen tarkastelu auttaa ymmärtämään nuorten aikuisten motivaatiota sitoutua (muunkinlaiseen) järjestötoimintaan.

Laajassa katsausartikkelissaan väitöskirjatutkija Nina Väkeväinen (JYU) selvittää länsimaista tutkimusta painottaen, millaista tutkimuskeskustelua on käyty vapaaehtoisesti lapsettomien sterilisaatiosta. Vaikka keskustelua ovat hallinneet

lääkärit, myös kulttuurintutkimuksen alat ovat saaneet siinä jalansijaa sterilisaation ollessa muutakin kuin vain lääketieteellinen toimenpide.

Pitkän linjan Unkarin tutkija Anssi Halmesvirta (JYU) analysoi esseessään unkarilaisen Ernő Szépin teosta *Emberszag* (1945), joka kertoo vuonna 1944 pakkotyöleirille joutuneiden Budapestin juutalaisten kohtaloista. Szép oli tunnettu muun muassa runoilijana ja näytelmäkirjailijana ja hän pystyikin autobiografisessa teoksessaan tallentamaan hienovaraisesti juutalaisyhteisön kärsimyksiä myös itseironian ja jopa huumorin keinoin. Szép tarkkaili tarkasti niin tovereitaan kuin vastapuolen piirteitä ja toimintaa. Tämän aihion pohjalta Halmesvirta pohtii identiteetin ja toiseuden rakentumista osana muistopoliittista keskustelua. Szépin proosateos ilmestyy vuonna 2023 Halmesvirran suomentamana nimellä *Ihmisen haju*.

Kahdeksassa kirja-arviossa käsitellään teemoja Aleksanteri Suuren sukupuolittuneesta historiakuvasta varhaismodernin ajan peruukkipäihin ja eläinten asemasta unkarilaiseen historiapolitiikkaan.

Tämän numeron myötä toimituskunnan jättää jo syksystä 2018 asti mukana ollut Annastiina Mäkilä Turun yliopistosta. Kiitämme lämpimästi Annastiina aikaa säästelemättömästä ja tarkkanäköisestä työpanoksesta, jonka hän on tehnyt toimitustyön sekä *J@rgonian* yleisen kehittämisen eteen!

Kutsu *J@rgonian* syksyn 2023 numeroon tähtääville artikkeleille ja niiden abstrakteille aukeaa jälleen helmikuussa ja kirja-arvioille maaliskuussa. Vakiintuneesta vuosikierrosta huolimatta, haluamme muistuttaa, että *J@rgoniaan* voi ehdottaa tieteellisiä tekstejä joustavasti ympäri vuoden ottamalla yhteyttä päätoimittajiin.

Päätoimittaja, FM, Suomen historian väitöskirjatutkija, projektitutkija, Petteri Impola, historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto.

Päätoimittaja, FM, etnologian väitöskirjatutkija Liia-Maria Raippalinna, historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto.

Lähteet

Aalto, Sirpa & Harri Hihnala. 2017. “Saagat tuntevat Suomen kuninkaat” – pseudohistoriallisesta kirjoittelusta Suomen muinaisuudesta. *J@rgonia* 15, 29: 1–30. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201706142871>

Ethnologia Fennica. 2023. Professorship and discipline of Ethnology are under threat at the University of Turku. 16.1.2023. <https://journal.fi/ethnolfenn/announcement/view/534> [Haettu 8.2.2023].

Frigren, Pirita, Kirsi-Maria Hytönen, Eerika Koskinen-Koivisto & Pasi Saarimäki. 2015. Nuoret tutkijat kaukana idässä. Raportti Conferences of International Committee

for Historical Sciences (ICHS/CISH) and International Federation for Research in Women's History (IFRWH) Jinanissa, Kiinassa 23.-29.8.2015. *J@rgonia* 13, 26: 61-67. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201512144028>

Haverinen, Anna. 2009. Death and mourning rituals in online environments. *Lectio praecursoria* 8.8.2014. *J@rgonia* 12, 24: 35-41. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201411133247>

Hänninen, Riitta. 2003. Elektroniset aineistot etnologiatieteissä. *J@rgonia* 1, 1: 1-19. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2009581556>

Ihalainen, Pasi. 2017. Poliittisen keskustelun historian metodeja metsästämissä. *J@rgonia* 15, 29: 80-89. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201706142874>

Jouhki, Jukka. 2006. Orientalism and India. *J@rgonia* 4, 8: 1-20. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-20095111570>

Kietäväinen-Sirén, Hanna. 2008. Hyväksytty ja kielletty aviollinen väkivalta 1600-luvun loppupuolen itäsuomalaisissa maaseutuyhteisöissä. *J@rgonia* 6, 15: 1-24. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-20095111564>

Latvala-Harvilahti, Pauliina. 2017. Suomenlinna etnografisen pitkittäistutkimuksen kohteena. Esitutkimusvaihe tutkimusprosessin osana. *J@rgonia* 15, 29: 31-61. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201706142872>

Piirainen, Marjukka. 2022. *Kansan ja kasvien kasvatus. Puutarhatieto kainuulaisen pihakulttuurin muutoksessa*. Dissertations in Education, Humanities, and Theology 189. Joensuu: University of Eastern Finland. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4672-0>

Ruohonen, Juha. 2010. Kuolleiden saaret. Historiallisen ajan keskisuomalaisten saarihautausmaiden luonne ja käyttö hautapaikkoina. *J@rgonia* 8, 17: 1-25. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201010263012>

Szép, Ernő. 2023 [1945]. *Ihmisen haju*. Kääntänyt Anssi Halmesvirta. Helsinki: Basam Books.